

Asia: VN/15672/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Perustelumuistiossa todetaan, että yhteisten palvelujen ja palvelukeskuksen toimintaympäristö on muuttunut sen jälkeen, kun TORI-lainsäädäntökokonaisuus on tullut voimaan vuonna 2014. Palvelujen tuotantomalli ja teknologinen kehittyminen on muuttanut valtion yhteisten perustietotekniikkapalvelujen tarpeita sekä asettanut tarpeita tarkastella palveluja ja niiden sisältöä.

Lisäksi todetaan, että Valtori on palvelujen laadun ja kustannustehokkuuden saavuttamiseksi parantanut palvelukeskuksen perustana olevia toimintamalleja ja –prosesseja. Samaan aikaan on kuitenkin noussut esiin tarve kuvata järjestelmällisesti palvelukeskustoiminnan toiminta-malleja ja –prosesseja. Tästä syystä on tarpeellista asetuksen tasolla säätää nykyistä täsmällisemmin palvelujen laadun ja kustannustehokkuuden todentamismenettelystä, jolla palvelujen kehittämistä sekä tuotantoa johdetaan ja seurataan. Toimintamallien ja -prosessien parantaminen on käynnissä, mutta siihen liittyvän dokumentaation vähimmäistaso on tarpeen määritellä nykyistä selkeämmin ja tarkemmin.

Näiden tarpeiden näkökulmasta on uudelleen muotoiltu yhteisiä perustietotekniikkapalveluja, palvelukeskuksen tehtäviä, asiakasneuvottelukuntaa ja yhteisten palvelujen laadun ja kustannustehokkuuden hallintaa koskevia pykäliä.

Maa- ja metsätalousministeriö on samaa mieltä, että palvelukeskustoiminnassa yhtenäisten ja tehokkaiden toimintamallien sekä -prosessien käyttäminen on edellytys tulokselliselle toiminnalle. Tarve kuvata järjestelmällisesti palvelukeskustoiminnan toimintamalleja ja –prosesseja on ollut toiminnan alkamisesta lähtien. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on jouduttu pitämään tiettyjä toimintakokomaisuuksia Valtorin palveluiden ulkopuolella (ns. poikkeama), koska ei ole voitu

dokumentaation perusteella osoittaa, että palvelukeskuksen toiminta ja sopimusympäristö vastaavat EU:n komission asetustasolla asettamia tieturvallisuuden hallintamenettelyjä. Toistaiseksi riskiä on hallittu hankkimalla vaatimukset täyttävät palvelut suoraan toimittajilta ja osoittamalla yhteistyössä toimittajan kanssa vaatimusten toteutuminen.

MMM pitää tästä syystä on tarpeellisenä asetuksen tasolla säätää nykyistä täsmällisemmin palvelujen laadun ja kustannustehokkuuden todentamismenettelystä, jolla palvelujen kehittämistä sekä tuotantoa johdetaan ja seurataan. MMM pitää tärkeänä, että toiminnan laadun todentamismenettelyyn sisältyy myös toiminnan ja palveluiden tietoturvallisuuden hallintamallin ja tilan kuvaus. Parhaassa tapauksessa tietoturvallisuuden hallintamalli täyttää myös EU-vaatimukset ja poikkeamista voidaan ennen pitkää luopua. MMM esittää, että sekä asetustekstiin että perustelumuiistioon tuodaan selkeämmin näkyviin, että todentamismenettely koskee myös Valtorin sisäistä ja alihankintojen tietoturvallisuuden hallintamallia.

Perustelumuiistiossa todetaan, että yhteisten palvelujen laadun ja kustannustehokkuuden varmistamiseksi on keskeistä huolehtia palvelujen riittävästä yhtenäistämisen tasosta. Yhtenäistäminen tuottaa palvelujen tuotantomallin rajaamisen myötä kustannustehokkuutta. Jotta palveluja voidaan yhtenäistää, tarvitaan palvelujen sisäistä ja palvelujen välillä olevaa yhteentoimivuutta. Esityksen tavoitteena on, että riittävän systemaattisella laadunhallinnan ja kustannustehokkuuden kokonaisjärjestelyllä edistetään yhteisten palvelujen ja palvelukeskuksen palvelutuotannon yhteentoimivuutta valtionhallinnon tasolla. TORI-lain tavoitteena olevat kustannushyödyt on saavutettu. Tulevaisuudessa tulevat lisähyödyt voidaan saavuttaa palvelujen tarkoituksenmukaisella yhtenäistämällä ja erityisesti yhteentoimivuuden varmistamisella. Yhteentoimivuuden varmistamisen edellytyksenä on riittävät kuvaukset, joiden perusteella palveluja voidaan kehittää asiakastarpeista ja tuottaa sellaisella tavalla, että palvelut ovat suurelta osin yhteentoimivia valtionhallinnon sisällä. Yhteentoimivuus varmistaa jatkossa palvelujen modulaarisuutta ja ns. massaräätälöintiä, joilla voidaan asiakkaille tuottaa palveluja samanaikaisesti joustavasti ja samalla saavuttaa laajasti yhtenäistämisestä saatavia kustannushyötyjä.

MMM pitää perustietotekniikkapalvelujen tarkoituksenmukaista yhtenäistämistä ja erityisesti yhteentoimivuuden varmistamista hyvinä tavoitteina. On kuitenkin laajemmin analysoitava, mikä lopulta on perustietotekniikkapalveluiden yhtenäisyyden rooli ja mikä sovellusten, prosessien ja tietojen yhtenäisyyden ja yhteentoimivuuden rooli. Perusteluteksti voi antaa sen mielikuvan, että tavoitteen saavuttamiseksi on aloitettava myös sovelluskehityksen voimakkaampi keskitetty ohjaus ja yhtenäistäminen. MMM katsoo, että liian nopea tai pakkotahtinen yhtenäistämistavoite voi luoda riskin palveluiden jatkuvuudelle ja osaltaan hämärtää vastuuta virastojen ja palvelukeskuksen välillä. Näiden tavoitteiden valmistelu edellyttää vahvaa yhteistyötä eri virastojen ja 'digiekosysteemien' piirissä.

Esitetyissä uusissa pykälämuotoiluissa 14 §:n 1 momentin mukaan palvelukeskuksella olisi oltava palvelujen kehittämisessä ja palvelu-tuotannossa dokumentaatiosta, toimintaprosesseista ja muista menettelyistä koostuva kokonaisjärjestely palvelun laadun, palvelutasojen ja kustannustehokkuuden johtamiseen sekä asiakaskohtaiseen ja muuhun seurantaan ja raportointiin (kokonaisjärjestely). Säännöksessä täsmennettäisiin myös kokonaisjärjestelyn tarkoitusta. Tarkoituksena olisi yhtäältä se, että palvelukeskus hyödyntäisi kokonaisjärjestelyä palvelutuotannon johtamisessa ja toisaalta se, että palvelukeskus pystyisi kokonaisjärjestelyn avulla raportoimaan ja todentamaan asiakkaille ja valtiovarainministeriölle palvelujen laadun sekä kustannustehokkuuden. MMM esittää, että tässä mainittaisiin myös kolmannet osapuolet esimerkiksi tietoturvallisuuden hallintajärjestelmään liittyvien todentamis- ja osoittamistarpeiden osalta.

14 §:n uudessa 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin siitä kokonaisjärjestelyyn sisältyvästä dokumentaatiosta, joka palvelukeskuksen olisi ainakin tuotettava ja ylläpidettävä ajantasaisena. Momentissa määriteltävä vähimmäisdokumentaatiotaso osaltaan ohjaisi palvelutuotannon johtamista ja osaltaan selkiyttäisi sitä läpinäkyvyyden tasoa, jota palvelukeskuksen palvelutuotannolta vaaditaan sen tuloksellisuuden seuraamiseen ja arvioimiseen niin asiakkaiden kuin ohjauksen tietotarpeita varten. Edelle viitaten MMM katsoo, että vähimmäisdokumentaatioon tulisi lisätä 'kuvaus tieto- ja kyberturvallisuuden hallintamallista ja sen vastaavuudesta keskeisten suositusten tai normien kanssa'. Tässä viitataan siihen, että palvelukeskuksen tulisi arvioida ja kuvata säännöllisesti, kuinka sen toiminta vastaa hallintamallissa asetettuja vaatimuksia. Momentin 5 kohdan perusteella palvelukeskuksella olisi velvollisuus ylläpitää palvelutuotannon prosessikuvauksia. Prosessikuvaukset kattavat myös esimerkiksi turvallisuuden-, häiriö-, varautumisen- ja muutostenhallinnan. Nämä prosessikuvaukset todentaisivat osaltaan tieto- ja kyberturvallisuuden hallintamallin toimivuutta.

MMM esittää, että 14 §:ää (Yhteisten palvelujen laatu ja kustannustehokkuus) muotoiltaisiin edelleen siten, että tieto- ja kyberturvallisuuden hallinta tulisi selkeämmin esille. Esimerkiksi:

Palvelukeskuksella on oltava käytössä palvelujen kehittämisessä ja palvelutuotannossa dokumentaatiosta, toimintaprosesseista ja muista menettelyistä koostuva kokonaisjärjestely (kokonaisjärjestely) palvelun laadun, palvelutasojen, tietoturvallisuuden ja kustannustehokkuuden johtamiseen sekä asiakaskohtaiseen ja muuhun seurantaan, todentamiseen ja raportointiin.

Palvelukeskuksen tulee tuottaa ja ylläpitää ajantasaisena ainakin seuraavaa kokonaisjärjestelyn dokumentaatiota:

- 1) palvelun kehittämisen dokumentaatio;
- 2) palveluluettelo;
- 3) palvelukuvaukset;
- 4) dokumentaatio palvelun laadun ja toiminnan tietoturvallisuuden osoittamiseksi;
- 5) palvelutuotannon prosessikuvaukset;
- 6) kuvaus kustannuslaskentamallista palvelun hinnoittelun perustaksi;
- TAI 6a) kuvaus tieto- ja kyberturvallisuuden hallintamallista ja sen vastaavuudesta keskeisten suositusten tai normien kanssa
- 7) hinnasto.

Vertanen Antti
Maa- ja metsätalousministeriö